

Alsof geloof organiseerbaar is¹

Een reactie van verbazing door Margriet Gosker

Planmatig werken, efficiency, goed met je tijd omgaan, goed overleg, hoge kwaliteit. Allemaal zaken, die hoog genoteerd zijn in ons werelddeel. Ik vind ze ook van belang, maar alleen als normale basisvoorwaarde, niet als ecclesiologisch principe. Uitstekend voor het kweken van appels, maar niet zo geschikt voor het opkweken van het geloof in de lage landen aan het eind van de twintigste eeuw. Alsof we geen reformatie hebben gehad, die het had over de rechtvaardiging van de goddeloze! Alsof het geloof rechtstreeks organiseerbaar zou zijn en niet de gave Gods, ons enkel geschonken door de werking van de Heilige Geest. Waar blijft het Sola Gratia in dit geheel? Op Wie komt het eigenlijk aan? Kan de Geest binnen al onze structuurnota's nog wel iets uitrichten of komt ze in ademnood, net als wij?

Met grote verbaasde ogen heb ik het rapport *"Mensen en structuren. Voorstel voor de vormgeving van de gezamenlijke bovenplaatselijke organisatie van de Nederlandse Hervormde Kerk, de Gereformeerde Kerken in Nederland en de Evangelisch-Lutherse Kerk in het Koninkrijk der Nederlanden, opgesteld door de commissie Structuurvragen in opdracht van het breed moderamen van de generale synode NHK, deputaten PFO van de GKN en de synodale commissie van de ELK, rapportage fusieproject fase 2"* zitten lezen. Hemeltjelief, ik voel het al aankomen! Dit wordt geen weloverwogen beschouwing met plussen en minnen, maar een primaire reactie op een echt akelig stuk. Waarom vind ik dit rapport dan zo akelig? Met alle respect voor de opstellers ervan: het is de hele aanpak, die me niet zint. Het is de gebezigde volstrekt activistische regelzuchtige taal, die een inhoud dekt die mij innerlijk vreemd blijft, ook al is het rapport hier en daar wel met woordjes als 'heil' en 'roeping' gelardeerd. Pas op, zo waarschuwt mijn innerlijke censor. Ben je wel helemaal eerlijk, als je dat zo zegt? Ik moet voor mezelf dus wel de vraag beantwoorden: "Wat is het nu precies, dat mij zo stoort in dit rapport?" Het antwoord ligt me voor op de tong.

Het is niet zozeer het feit, dat er voorstellen gedaan en afspraken gemaakt moeten worden. Dat dat moet begrijp ik ook wel. Het is veeleer de 'geest', waarin dit alles is beschreven. Het is de blikken taal, waarin het leven van de gemeente wordt verwoord. De gemeente wordt erin gekenschetst als een 'werkgemeenschap' die als een 'vrijwilligersorganisatie op grond van de roeping van al haar leden' wordt getypeerd. Dit in tegenstelling tot een bedrijf, dat gedreven wordt door beroepskrachten. Die "vrijwilligersorganisatie heeft natuurlijk ook een "arbeidsorganisatie" nodig, een structuur van professionele werkers. Het hele stuk zit vol organiseerprincipes, het ademt een sfeer van maakbaarheid, van deskundigheid en slagvaardigheid, van flexibiliteit en kwaliteit, die me helemaal niet aanspreekt. Er komen allerlei organisatiekundige termen in voor, die me ook in het verkeerde keelgat schieten. "Span of control", "depth of control", "linking-pin-constructie", "outplacement", "projectstructuur implementatiefase". Is er een betere manier denkbaar om gemeentelieden "doeltreffend" van het kerkelijk apparaat te vervreemden? Straks krijgen we nog veel meer ondoorzichtige bureau-structuren, met allerlei dito "directeuren". Secretaris-Generaal vind ik al een vreselijk term, maar directeuren leiden banken en geen kerken. Dan kun je nog beter een bisschop hebben, dat is dan tenminste nog een echt kerkelijke figuur. Maar moet het nu werkelijk deze kant op in de gemeente van Christus?

Ik noem maar wat. Er komen volgens dit plan straks negen regionale dienstencentra, elk met een eigen "directeur" aan het hoofd en met een variabel aantal professionele medewerkers, tussen de twintig en de veertig per regio, afhankelijk van vraag en aanbod. Dat zijn dan straks al maximaal 360 regionale proffies in dienst van wat men noemt de "centrale werkgever". Wie zal dat betalen, zoete lieve Gerritje? En is er eigenlijk wel behoefte aan al dat werkvolk? We krijgen straks regioconsulenten, coördinatoren, stafbureaus, meerjarenplannen, rapportage-cycli, intakes.... noem maar op. Ik doe mijn ogen dicht en stel me even heel concreet voor hoe het straks gaat worden in onze kerk. Onze wijkgemeente krijgt volgens plan een zogenaamd "regionaal aanspreekpunt" toegewezen. Dat punt blijkt echter een mens te zijn, een man nog wel, "regioconsulent" genaamd, afkomstig van het RDC (regionaal dienstencentrum). Hij (mag het ook een "zij" zijn? Ja, dat mag, al blijven we toch steeds "hij" zeggen)... Hij dus... Neen!! Kordaat besluit ik op dit moment, dat het een "zij" is en dat ze Riet de Clercq heet. Riet de Clercq houdt contact met onze kerkeraad en ze komt in september bij ons op de vergadering om onze plannen voor het komende jaar met ons door

¹ Mijn artikel 'Alsof geloof organiseerbaar is. 'Mensen en structuren' ademt sfeer van maakbaarheid' werd gepubliceerd in: *Centraal Weekblad* 42 (1994) 34, 9 en in: *Horizon* 2 (1994) 17,13. Er werd een reactie van Dr. Leo Koffeman in CW gepubliceerd. Een repliek daarop weer van mij. En een repliek daarop weer van Leo Koffeman. Ook kwam er een kritische reactie op van Hans Arwert: 'Vrijwilligers in de kou', in: *Centraal Weekblad* 42 (1994) 36,12.

te bespreken. "Dag Riet. Ben jij onze nieuwe regioconsulente? Welkom. Waar zei je, dat je voor kwam? Oh, om onze behoefte aan "ondersteuning" in het komende seizoen te "inventariseren". Want ja, we moeten nu wel op bevel van hogerhand een "beleidsplan" maken en jij als regioconsulente komt ons adviseren, hoe de zaken het beste kunnen worden aangepakt. Dit heet dan "intake". Tijdens de "intake" zal Riet proberen tot een jaarlijkse of een "meerjarenafpraak" met onze kerkeraad te komen over de aard en de omvang van de door het RDC te verzorgen dienstverlening. Riet de Clercq doet aan "acquisitie", ze komt ons informeren over van alles en nog wat en ze kan ons precies vertellen welke "projecten en projectadviseurs" er dit seizoen in de aanbieding zijn. Alles besproken zijnde wordt er een soort "samenwerkingsovereenkomst" tussen ons en het RDC opgemaakt en officieel ondertekend. Er hangt natuurlijk wel een professioneel prijskaartje aan. Voor niets gaat de zon op. In de overeenkomst wordt de vraag naar dienstverlening zo veel mogelijk begroot "in uren en kosten": wie betalen er voor welke activiteiten? O, ja, dat vergeet ik bijna te zeggen. Er is in de maand september ook nog een andere "intake" in onze gemeente. Die is bestemd voor groepen gemeenteleden, die activiteiten opzetten, die zich buiten de officiële kerkeraad afspeelen. Vrouwengroepen en vredesactivisten, charismatici en andere lieden met door de kerkeraad ondergewaardeerde gaven kunnen ook "intakenen" op het aanbod van Riet de Clercq. Komt er herrie van, dan heb je altijd nog de visitatie, die haar goede diensten kan aanbieden om de kwestie tussen kerkeraad en actiegroep weer op te lossen. Maar de lieve mevrouw de Clercq kan zelf natuurlijk ook aangesproken worden bij gerezen conflicten in onze gemeente. 't Is maar, dat je 't weet.

Lieve structuurmensen, ik verlang gewoon naar een stukje eenvoud en toewijding. Laat de kerk kerk blijven. Laat de kerk ook kerkelijk blijven in haar spreken over zichzelf. Efficiency en diplomatie zijn niet de enige en zeker niet de hoogste gaven, die de Geest aan de gemeente schenkt. Dat zijn liefde, geloof, hoop, toewijding, vurig enthousiasme en standvastigheid. Je moet de kerk geen "vrijwilligersorganisatie" gaan noemen, want ze organiseert zich niet vrijwillig. Dat de kerk nog leeft komt niet door ons, maar door Christus zelf, die door alle tijden heen zijn gemeente bouwt en in stand houdt. Ik maak bezwaar tegen zulk wereldlijk taalgebruik als het om kerkelijke zaken gaat. Een plaatselijke gemeente heeft de wijsheid zeker niet in pacht en doet er heel goed aan met andere gelovigen (bovenlocaal en oecumenisch) in verbinding te staan en samen te werken. Maar bespaar ons a.u.b. zulke structuren en zulke rapporten. Staat er dan niets aardigs in "Mensen en structuren"? Toch wel. Op de vijfde bladzij lees ik, dat niemand in de kerk over een ander heersen zal. Allen zijn "saamhorig" aan Christus. Dat vind ik nu de allerbeste opmerking uit het hele rapport. Daar zit eigenlijk alles in wat een kerk nodig heeft. Gemeenschap, onderling dienstbetoon, samenspel, verbondenheid en bovenal gehoorzaamheid aan haar Heer, Jezus Christus.

Naschrift. Dit artikel heeft veel reactie opgeroepen, landelijk² en plaatselijk³, zowel afwijzend als instemmend.

² **Van de burelen:** Dr Leo Koffeman van Bureau oecumene: "Het is hier in Leusden erg slecht gevallen". Lies Jansen van Bureau Gemeenteopbouw: "Dit had niet gepubliceerd mogen worden." Piet Halma: "Je haalt wel wat overhoop". Ds P. Boomsma (Praeses Generale Synode): "Had maar eerst eens met ons gebeld." Dr Jan Willem van der Molen van het Bureau Diaconaat: "Voor mij heb je gelijk." Drs Pieter Meijer van Bureau Kerk en Industrie: "Je hebt een grote mate van gelijk." Cees de Kruyter, secretaris van de GS en het archief en Bureau Publiciteit: In veel dingen heb je groot gelijk. Drs Ans Brandsma zal het nog eens lezen. Ds E. Overeem van Deputaten Oecumene: "Je hebt best gelijk, trek het je niet aan. Hen allen sprak ik destijds in Leusden. Ds H. Irik van Rome/Refomatie (N.H.) "Dit geluid moet op de synode klinken". Dr A. Noordegraaf van Werkboek SOW) "Ik snap je wel, maar lees eens over de woorden heen." Leo Koffeman heeft me later gezegd: "Margriet je had toch gelijk".

³ **Van de basis:** Drs Marius Noorloos: "Ik sta 100 procent achter je, heb al 30 copieën gemaakt." Hans Arwert: 's Gravenhage, DMA Zuid-Holland: "Het artikel deugt van geen enkele kant". Drs J. Koers: "Wat goed, je hebt me de kerk teruggegeven." D. Vunderink: "Goed, dat het eens gezegd wordt." K. Paulus: Dit moet nodig worden gezegd. Ted Strop : "Uitstekend". Dr Jan van Butselaar: "Goed zo." Ds T. Zuidema, Apeldoorn: "Eindelijk eens een ander geluid". Hr van Puppel, Praeses Kerkeraad Algemene Zaken Utrecht-West ging vooral in op financiële aspect, Ds van der Linden: "Het beste artikel van de laatste 10 jaar in CW, Dr H. Zwaan : " Juich het zeer toe, volkomen mee eens".